

Житомирський
національний
агроекологічний
університет

Organic
Milk

ПОЛІССЯ
ОРГАНІК

ФЕДЕРАЦІЯ
ОРГАНІЧНОГО РУХУ
УКРАЇНИ

ОРГАНІЧНЕ ВИРОБНИЦТВО І ПРОДОВОЛЬЧА БЕЗПЕКА

**Міністерство освіти і науки України
Житомирський національний агроекологічний університет
Федерація органічного руху України
Поліський центр органічного виробництва
«Полісся Органік»**

ОРГАНІЧНЕ ВИРОБНИЦТВО І ПРОДОВОЛЬЧА БЕЗПЕКА

**Житомир
2015**

УДК 338.439.02
ББК 65.32:333П
О 64

Редакційна колегія:

- Олег Скидан – д. е. н., доцент, Житомирський національний агроекологічний університет;
- Юлюс Раманаускас – Prof. habil. dr., Клайпедський університет (Литва);
- Людмила Романчук – д. с.-г. н., професор, Житомирський національний агроекологічний університет;
- Рамаз Абесадзе – д. е. н., професор, Інститут економіки Паати Гугушвілі Тбіліського державного університету ім. Іване Джавахішвілі (Грузія);
- Айнаш Науанова – д. б. н., професор, Казахський агротехнічний університет ім. С. Сейфуліна (Казахстан);
- Василь Кочурко – д. с.-г. н., професор, Барановицький державний університет (Білорусь);
- Хасиль Фаталиев – д. т. н., професор, Азербайджанський державний аграрний університет (Азербайджан);
- Наталія Степаненко – к. е. н., доцент, Житомирський національний агроекологічний університет.

Органічне виробництво і продовольча безпека. – Житомир: Вид-во «Полісся», 2015. – 648 с.

Органическое производство и продовольственная безопасность. – Житомир: Изд-во «Полесье», 2015. – 648 с.

ISBN 978–966–655–759–2

До збірника увійшли матеріали доповідей учасників III Міжнародної науково-практичної конференції «Органічне виробництво і продовольча безпека». Висвітлено результати наукових досліджень та практичний досвід щодо вирішення актуальних проблем розвитку органічного виробництва.

Дана публікація розроблена в рамках швейцарсько-українського проекту «Розвиток органічного ринку в Україні» (2012–2016), що впроваджується Дослідним інститутом органічного сільського господарства (FiBL, Швейцарія) за фінансової підтримки Швейцарської Конфедерації.

Schweizerische Eidgenossenschaft
Confédération suisse
Confederazione Svizzera
Confederaziun svizra

Forschungsinstitut für biologischen Landbau
Institut de recherche de l'agriculture biologique
Research Institute of Organic Agriculture

Швейцарська Конфедерація

EXCELLENCE FOR SUSTAINABILITY

Зміст даної книги є виключною відповідальністю авторів та видавця і ні за яких обставин не може розглядатися як офіційна позиція Державного секретаріату Швейцарії з економічних питань (SECO) та/або FiBL.

Передрук, тиражування, розповсюдження інформації без письмового дозволу Житомирського національного агроекологічного університету забороняється.

УДК 338.439.02
ББК 65.32:333П

ISBN 978–966–655–759–2

© Житомирський національний агроекологічний університет, 2015

Дослідний інститут органічного сільського господарства (FiBL) був заснований у 1973 році і знаходиться у місті Фрік, Швейцарія, з 1997 року. Це світовий провідний інформаційний та документаційний центр органічного сільського господарства з більш, ніж 30-ти річним досвідом роботи в органічному сільському господарстві. Тісні зв'язки між різними галузями дослідження та швидким перенесенням знань від досліджень для консультативної роботи та сільськогосподарської практики є сильними сторонами FiBL.

FiBL впроваджує багато міжнародних проектів у всьому світі – не лише у проведенні досліджень, наданнях консультацій та проведенні тренінгів, а також з розвитку органічного ринку та налагодженню співпраці.

FiBL впроваджує в Україні швейцарсько-український проект **«Розвиток органічного ринку в Україні»** (2012-2016) за фінансової підтримки Швейцарської Конфедерації через Державний секретаріат Швейцарії з економічних питань (SECO).

Загальна мета проекту – сприяти посиленню конкурентоспроможності українського органічного сектору, а також мікро-, малих та середніх підприємств з Українських Карпат.

Цілі проекту:

- Покращити якість та збільшити товаробіг сертифікованих органічних сільськогосподарських орних культур від малих та середніх підприємств для експорту, а також молочних продуктів для внутрішнього ринку,
- Мікро-, малі і середні підприємства Українських Карпат отримують вигоду від торговельної марки для регіональної харчової продукції,
- Підвищити рівень комерційних послуг для органічного сектору,
- Покращити сприятливе бізнес середовище для розвитку органічного сектору.

Детальніше про проект можна дізнатися на веб-сайті www.ukraine.fibl.org

Фінансова підтримка:

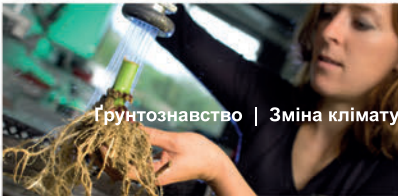
Schweizerische Eidgenossenschaft
Confédération suisse
Confederazione Svizzera
Confederaziun svizra

Швейцарська Конфедерація

Коротка інформація про діяльність FiBL

FIBL, заснований у 1973 році, є найбільшою у світі дослідною інституцією у галузі органічного сільського господарства, де працюють 120 співробітників у Швейцарії, 15 – у Німеччині і 11 – в Австрії. Тісні зв'язки між різними галузями дослідження та швидка передача знань від дослідження до консультаційної роботи та впровадження у практику сільського господарства є сильними сторонами FIBL.

Ґрунтознавство | Зміна клімату

Ми розглядаємо фундаментальні принципи родючості ґрунтів, фокусуємось на вуглецевому циклі та різноманітності видів мікроорганізмів. Ми також зацікавлені у питаннях, які стосуються біодинамічних методів ведення сільського господарства. Здорові ґрунти та здорові рослини складають нашу загальну концепцію досліджень.

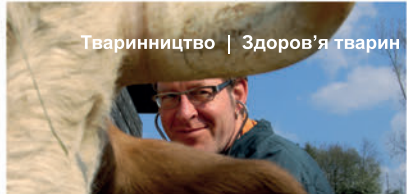
Соціально-економічний аспект

Ми аналізуємо економічні умови в органічних господарствах, економічно обґрунтоване ціноутворення на органічні продукти та підтримуємо заходи у рамках сільськогосподарської політики. Також охоплені питання, які стосуються маркетингу. Наше зобов'язання – органічні харчові продукти високої якості.

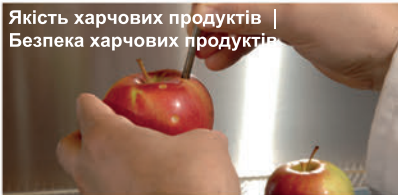
Садівництво | Фітопатологія

Фрукти, вино, овочі, картопля та сільськогосподарські орні культури – це основні теми дослідження FIBL у садівництві. Були проведені дослідні щодо шкідників та хвороб шляхом просування корисних організмів, вживання заходів прямого контролю та покращення технік вирощування.

Тваринництво | Здоров'я тварин

Ми залучаємо ветеринарів до досліджень щодо здоров'я вимени та паразитів, оптимізації тваринництва, режиму годування та виласання, використання гомеопатії, підготовки рослин та корисних грибків. Тваринництво, годування бройлерів та органічних курей-несучок є додатковими важливими темами нашої уваги. Знайдено новий сталий підхід у розведенні великої рогатої худоби.

Якість харчових продуктів | Безпека харчових продуктів

Ми досліджуємо хімічні, фізичні, поживні та сенсорні властивості фруктів, вина, овочів, пшениці, молока та інших продуктів. Ми також вивчаємо їхню потенційну користь для здоров'я та добробуту людей. Нашою метою є якість та безпека всього ланцюга харчової органічної продукції.

Розвиток та співпраця | Тренінги | Поширення

FIBL робить свій внесок у розвиток та покращення органічного і сталого сільського господарства у всьому світі. Наш Міжнародний відділ впроваджує багато проектів в Африці, Азії, Латинській Америці, Південній та Східній Європі, фокусуємось на системах сталого виробництва, кліматі та ресурсах, розвитку ринку, сертифікації, стандартах та політичному діалозі, тренінгах та консультаціях.

2. Можливості державної підтримки для розвитку органічного сільського господарства: досвід інших країн [Електронний ресурс]/ гол. ред. Іржі Урбан. – Швейцарія, FiBL, Біо Інститут, 2013 р. – Режим доступу: ukraine.fible.org. – Перевірено: 25.03.2015

3. Органік бізнес-довідник України. / за ред. Наталія Прокопчук (FiBL), Тетяна Зігг (FiBL), Юлія Власюк (FiBL). – К.: ФОП Михайло Лесін, 2014. – 406 с.

4. Про виробництво та обіг органічної сільськогосподарської продукції та сировини: закон України від 03.09.2013р. № 425-VII // Відомості Верховної Ради України. 2014. – № 20-21. – С. 721.

5. Willer H. The World of Organic Agriculture. Statistics and Emerging Trends 2015 [Електронний ресурс]/ Willer, Helga and Julia Lernoud (Eds.) FiBL-IFOAM Report. Research Institute of Organic Agriculture (FiBL), Frick, and IFOAM-Organic International, Bonn, 2015. – 306 p.

ІНСТИТУЦІЙНИЙ МЕХАНІЗМ ФОРМУВАННЯ ПРОПОЗИЦІЇ ОРГАНІЧНОЇ ПРОДУКЦІЇ

Гуцаленко О. О., к. е. н.
Вінницький національний аграрний університет

Формування та стійке ефективне функціонування ринку органічної продукції залежить від розвитку якісних формальних та неформальних інститутів та інституцій, які в змозі забезпечити прозорі правила гри для товаровиробників, що матиме стимулюючі важелі для підвищення їх рівня виробничої діяльності. Так, О.Г. Шпикуляк виділяє два основних напрями формування ринку – економічний, який виражається через економіко-функціональні механізми, та інституціональний, що поєднує в собі ринкові та державні інститути [1].

Інституції лишаються найслабшим місцем конкурентоспроможності української економіки. У Звіті про глобальну конкурентоспроможність за 2012 рік Всесвітнього економічного форуму (ВЕФ) за даною складовою Україна посіла лише 132-е місце з 144 країн світу – на одну позицію нижче порівняно з минулим роком. Такий результат є одним із найгірших не лише відносно країн ЄС та інших розвинених економік, а й відносно найближчих сусідів. За рівнем розвитку інституцій Україна поступається усім країнам СНД, за винятком Росії та Киргизії, у яких – 133-є і 137-є місця відповідно [2].

Один із класиків інституціональної теорії – американський вчений Д. Норт – визначив інституції як встановлені в суспільстві "правила гри", тобто створений людиною набір формальних та неформальних обмежень, норм, які розглядаються окремо від індивідів і організацій [3]. Він концептуально відрізняє "правила гри" – інституції, від "гравців, учасників, суб'єктів" – інститутів (інший переклад – організацій).

Д. Норт дотримувався чіткої структуризації інституцій на неформальні обмеження і формальні правила. Під неформальними він розуміє існуючі неофіційні, неправові обмеження. До них належать певні традиції, встановлені звичаї, неписані кодекси поведінки, господарська етика, культурна спадщина і ментальні стереотипи. Формальні правила – офіційні, правові обмеження, додання правових рамок інституціональним нормам суспільства [4].

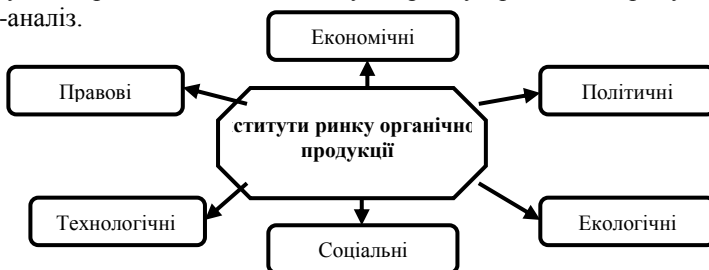
Проте дослідження вітчизняних та зарубіжних вчених вказують на те, що інституціональні критерії ґрунтуються на врахуванні конкретно-історичних умов тієї чи іншої країни, наслідуванні традицій, ідей, духовного світу населення, системи ціннісних уявлень. При цьому вони є взаємопов'язаними та створюють певну цілісну економічну систему [5, 6].

Інституції можуть бути державними й приватними. Саме державні й приватні інституції сукупно формують базу інституційного середовища, у межах якої уряд, бізнес та індивіди взаємодіють одне з одним. Якість інституційного середовища значною мірою впливає на кожен групу учасників, на їх інвестиційні рішення, організацію виробництва.

Інститути ринку виконують специфічну регуляторну функцію задоволення інтересів учасників ринку. Ми підтримуємо висновки Шпикуляка О.Г., Воскобійника Ю.П., Саблука Р.П., Овсянникова О.В., які виділяють такі інститути ринку – правові (нормативно-правові акти та нормативно-правове регулювання), економічні (ціна, власність, інфраструктура, підприємництво, кооперація і т.д.), політичні (державна, політичні партії) і соціальні (громадянське суспільство, соціальний капітал, культурно-побутове забезпечення) [7]. Проте вважаємо, що нинішні реалії вимагають введення технологічних та екологічних інститутів для ринку органічної продукції (рис. 1).

За дослідженнями О.Г. Шпикуляка, в Україні розвиток аграрного ринку має специфічний характер, фактично сформовано український парадокс – інституції та механізми сформовані, але вони неадекватні і неефективні [1]. Тому виникає необхідність в детальному аналізі інституцій ринку органічної продукції з метою визначення перспектив його розвитку.

На наш погляд, одним із методів аналізу, який доцільно застосувати при дослідженні інституцій ринку органічної продукції, є PEST-аналіз.

Рис. 1. Інститути ринку органічної продукції.

Сутність PEST-аналізу полягає у виявленні й оцінці впливу факторів на результати поточного й майбутнього функціонування ринку. PEST – це аббревіатура чотирьох англійських слів: P – Politicallegal – політико-правові, E – Economic – економічні, S – Sociocultural – соціокультурні, T – Technological forces – технологічні фактори.

PESTLE-аналіз є розширеною на два додаткові фактори (Legal і Environmental) версією PEST-аналізу. Іноді застосовуються й інші формати, наприклад, SLEPT-аналіз (плюс Правовий фактор) або STEEPLE-аналіз: соціально-демографічний, технологічний, економічний, екологічний, політичний, правовий та етнічні фактори [8]. Враховуючи те, що ринок органічної продукції має важливе значення для збереження навколишнього природного середовища, вважаємо, що для аналізу інституційних факторів ринку органічної продукції варто проводити, використовуючи STEEPLE-аналіз.

Метою STEEPLE-аналізу є відстеження (моніторинг) дії інституційних факторів і виявлення тенденцій у їх подальшому розвитку. Залежно від того, які фактори матимуть тенденцію до покращення, а які до погіршення, необхідно розробляти стратегію розвитку даного ринку.

Політичний фактор вивчається насамперед для того, щоб мати чітке уявлення про наміри органів державної влади відносно розвитку суспільства й про засоби, за допомогою яких держава передбачає запроваджувати свою політику.

Аналіз економічних факторів дозволяє зрозуміти, як на рівні держави формуються й розподіляються економічні ресурси. Вивчення соціального компонента спрямоване на те, щоб усвідомити й оцінити вплив на бізнес таких соціальних явищ, як ставлення населення до праці і якості життя, мобільність людей, активність споживачів й ін.

Аналіз технологічного компонента дозволяє передбачати можливості, пов'язані з розвитком науки й техніки, вчасно переорієнтуватися на виробництво й реалізацію технологічно перспективного продукту, спрогнозувати момент відмови від використовуваної технології тощо.

Аналіз екологічного фактора дає можливість дослідити вплив виробництва на навколишнє природне середовище, екологічність продукції, ставлення споживачів до виробництва екологічно чистої продукції тощо. Правовий фактор характеризує нормативно-правове забезпечення функціонування ринку та визначає основні напрями до його удосконалення.

Даний метод є нескладним і недорогим, виявляє сильні та слабкі сторони, потенційні загрози та сприятливі можливості. Він працює в режимі так званого «експрес-аналізу», є якісним та дозволяє провести оперативний аналіз можливих концепцій, обґрунтувати та доповнити вибране концептуальне рішення. Проте при його застосуванні потрібно бути об'єктивними та неупередженими, а при оцінці макросередовища потрібно:

- уникати значного скорочення кількості даних, що використовуються для прийняття рішень. Трудомістким є виділення найбільш впливових факторів при великому об'ємі даних;
- правильно трактувати результатів аналізу;
- мінімізувати неточність в результатах аналізу;
- враховувати взаємовплив факторів зовнішнього середовища;
- проводити оцінку з точки зору декількох експертів для уникнення суб'єктивної думки.

Трудності, що виникають при виявленні сутності макросередовища та її меж:

- структурування значних досліджень;
- прояв фінансового впливу;
- синтез довго- та короткострокових результатів та інші.

За допомогою STEEPL-аналізу може бути окреслений стратегічний простір з фіксацією джерел загроз та можливостей із зовнішнього середовища, дається оцінка впливу факторів на рівень ділової активності. Використання даного методу забезпечить ефективність та якість функціонування інституцій органічного ринку.

Література

1. Шпикуляк О. Г. Інституції аграрного ринку: монографія / Шпикуляк О. Г. – К.: ННЦ ІАЕ, 2009. – 480 с.
2. Слабкі інституції стримують зростання

конкурентоспроможності країни [Електронний ресурс]. – Режим доступу: competitiveukraine.org/docs/instituti_ua.pdf

3. Современная логистика: пер. с англ. / Джонсон Дж., Вуд Д., Вордлоу Д., Мерфи-мл. П. – М.: Вильямс, 2002. – 624 с.

4. Douglass, C. North. 1989. Institutions and Economic Growth: A Historical Introduction// World Development, vol. 17, no.9, p. 1319-1332.

5. Базилевич В. Д. Інституційна архітектоніка: філософія і методологія багатоаспектного дослідження / В. Д. Базилевич, А.О. Маслов // Інституційна архітектоніка та механізми економічного розвитку: матеріали наукового симпозиуму. – Х.: ХНУ, 2005. – С. 32-42.

6. Корнейчук Б. В. Институциональная экономика: учеб. пособие/ Корнейчук Б. В. – М. : Гайдарики, 2007. – 255 с.

7. Шпикуляк О. Г. Формування і розвиток ринку зерна в Україні/ О. Г. Шпикуляк, Ю. П. Воскобійник, Р. П. Саблук, О. В. Овсянніков. – К.: ННЦ ІАЕ, 2008. – 190 с.

8. Василенко В. А. Стратегічне управління: навч. посіб. / В. А. Василенко, Т. І. Ткаченко. – К.: ЦУЛ, 2003. – 396 с.

ВИРОЩУВАННЯ ОРГАНІЧНОГО ХМЕЛЮ В УКРАЇНІ

Дубневич Ю. В., к. е. н., ст. викладач, Вознюк А. О., асистент
Львівський національний аграрний університет

Протягом останніх 10–15 років істотно знизилась конкурентоспроможність українського хмелю як на внутрішньому, так і на міжнародному ринках, насамперед, через низьку якість сировини [3, с. 10]. Вирощування хмелю та використання його як специфічної складової пива останніми роками зазнало значних інтеграційних процесів, що вплинуло на площі насаджень, валові збори і, особливо, на якість продукції. Відбувається подальша концентрація виробництва основної складової хмелю – альфа-кислот у провідних країнах світу: Німеччині, США, Китаї [2, с. 152]. Спроможність вітчизняної галузі забезпечувати внутрішній ринок власною продукцією значно зросла, але хмелевиробники відчувають великі труднощі з реалізацією. Вирощування органічного хмелю може суттєво вплинути на розвиток галузі в цілому.

Органічне вирощування хмелю в Україні пов'язано з подоланням значної кількості проблем. Для ведення такого виробництва необхідні великі запаси органічних добрив, що, в свою чергу, акуталізує питання утримання великої кількості великої рогатої худоби, також постає проблема захисту хмелю. Водночас є й інші

ЗМІСТ

<i>Ing. Jiří Urban</i> New requirements on control of organic farming in the eu need help from agricultural research and testing	5
<i>Павлов К. В.</i> Инновационная экология как перспективное научное направление.....	11
<i>Збарський В. К.</i> Рациональне землекористування – джерело добробуту людей (із досвіду Німеччини)	19
<i>Скидан О. В.</i> Органічне виробництво як інструмент формування продовольчої безпеки	23
<i>Гуторов О. І., Гуторова О. О.</i> Теоретичні засади, особливості та шляхи покращення інвестиційного забезпечення охорони та відтворення родючості ґрунтів	26
<i>Скопенко Н. С.</i> Екологічний та природно-кліматичний ризики: сутність, особливості оцінки та наслідки для продовольчої безпеки	30
<i>Скрипчук П. М., Шпак Г. М.</i> Соціальний механізм розвитку органічного виробництва в Україні	35
<i>Карпенко Е. М., Карпенко В. М.</i> Терминологические подходы к современной классификации экологически чистых товаров продовольственного рынка.....	39
<i>Тарасюк Г. М.</i> Деякі проблеми виробництва органічної продукції підприємствами харчової промисловості	44
<i>Талавиця М. П., Талавиця О. М., Ващенко В. В.</i> Особливості виробництва тваринницької продукції на органічній основі	47

<i>Котикова О. І., Юрченко Ю. І.</i> Фактори ціноутворення на органічну продукцію в Україні	52
<i>Зінчук Т. О.</i> “Зелена архітектура” сучасної моделі спільної аграрної політики ЄС: проекти та реалії для України	56
<i>Ходаківський Є. І., Мосієнко О. В., Сокальський С. В.</i> Гештальти набутого лідерства в екологізації сільськогосподарського виробництва	63
<i>Ковальчук О. Д.</i> Вимоги до органічного виробництва продукції скотарства в ЄС.....	67
<i>Захарова Д. С.</i> Фактори впливу на ефективність виробництва органічної продукції у сільськогосподарських підприємствах	71
<i>Бац Л. І.</i> Формування ринку органічної продукції	72
<i>Щукина Л. В.</i> Сравнительная характеристика систем земледелия с позиции устойчивости развития сельского хозяйства.....	76
<i>Бойко В. В.</i> Функціональні властивості та характеристика безпеки	80
<i>Білоткач І. А.</i> Маркетинговий механізм виробництва та збуту органічної продукції	84
<i>Галашевський С. О., Шевцова О.В.</i> Вимоги до органічного рослинництва відповідно до стандартів ЄС (Постанови ЄС 834/2007 та 889/2008) та критеріїв сертифікаційного органу «Органік стандарт»	88
<i>Данкевич Є. М., Данкевич В. Є.</i> Проблеми розвитку органічного землеробства в умовах Полісся	95
<i>Бойко І. А.</i> Розвиток органічного виробництва як необхідна умова забезпечення продовольчої безпеки України.....	100

<i>Гаваза Є. В.</i> Формування ціни на органічну продукцію рослинництва.....	102
<i>Герасименко Ю. С.</i> Проблеми і перспективи розвитку органічного виробництва в Україні	107
<i>Кравець І. В.</i> Розвиток ринку органічної продукції в Україні: проблеми та перспективи	112
<i>Гуцаленко О. О.</i> Інституційний механізм формування пропозиції органічної продукції.....	117
<i>Дубневич Ю. В., Вознюк А. О.</i> Вирощування органічного хмелю в Україні	121
<i>Євсєєва І. В.</i> Розвиток молокопереробної промисловості України та шляхи подолання ризику неконкурентоспроможності молочної продукції на зовнішніх ринках	123
<i>Скель Г. В.</i> Організаційно-економічний механізм виробництва органічної сільськогосподарської продукції.....	128
<i>Завадська Ю. С.</i> Формування пропозиції у межах ринку органічної агропродовольчої продукції.....	130
<i>Іванович А. А.</i> Органическое земледелие в контексте продовольственной безопасности	136
<i>Корженівська Н. Л.</i> Інноваційне сприяння нарощуванню продовольчих зернових ресурсів.....	139
<i>Кузьменко О. В.</i> Органічна продукція. Стан та перспективи.....	144
<i>Кушніренко О. М.</i> Розвиток органічного виробництва як запорука продовольчої безпеки України	146

<i>Лесь А. В., Раценко А. В.</i> Мотиви купівлі органічної продукції	151
<i>Лисенко О. А.</i> Тенденції розвитку органічного землеробства в Україні в контексті забезпечення продовольчої безпеки країни.....	154
<i>Москаленко В. О.</i> Основні напрями та ризики розвитку органічного виробництва сільськогосподарської продукції в Україні	158
<i>Мостенська Т. Л., Мостенська Т. Г.</i> Соціальна політика держави як чинник забезпечення продовольчої безпеки	163
<i>Нігматова О. С.</i> Співтворчість споживачів як джерело вартості органічних брэндів	167
<i>Плотнікова М. Ф., к.е.н.</i> Формування засад соціально-економічної та еколого- продовольчої безпеки через ноосферні підходи суспільного розвитку.....	171
<i>Приймачук Т. Ю., Ратошнюк Т. М., Штанько Т. А., Сітнікова Т. Ю., Проценко А. В.</i> До питання розвитку органічного сільськогосподарського виробництва в Україні.....	176
<i>Присяжнюк О. Ф.</i> Роль адміністративного планування у розвитку виробництва органічної продукції	181
<i>Романко С. М.</i> Актуальні питання забезпечення екологічної безпеки сільськогосподарської продукції та реалізації законодавства про органічне виробництво.....	186
<i>Сайкевич О. Д., Сайкевич М. І.</i> Інституційні аспекти функціонування ринків органічної продукції.....	194
<i>Сахненко А. С.</i> Органічне тваринництво в Україні	199

<i>Юшкевич О. О.</i> Багатофункціональний розвиток сільськогосподарських підприємств: досвід Німеччини з органічного виробництва	201
<i>Квак М. В.</i> Стратегічні орієнтири визначення ролі органічного виробництва у формуванні продовольчої безпеки	204
<i>Самойлик Ю. В.</i> Органічне виробництво – головна конкурентна перевага господарств населення на аграрному ринку	207
<i>Тарасович Л. В.</i> Органічне виробництво як вектор диверсифікації сільської економіки.....	211
<i>Соколова А.О., Руцак В. М., Голій Н. П.</i> Оцінка екологічної складової сталого сільського розвитку регіону	215
<i>Усюк Т. В., Волошина О. П.</i> Роль екологічних інституцій у розвитку сільського підприємництва.....	220
<i>Стасенко Д. В.</i> Сучасний стан борошномельної промисловості Вінниччини на шляху забезпечення економічної безпеки	222
<i>Суліма Н. М.</i> Органічне виробництво сільськогосподарської продукції як чинник її якості й конкурентоспроможності	225
<i>Сус Т.</i> Антикризова стратегія виробництва екологічно чистих продуктів харчування	228
<i>Чайка Т. О., Пономаренко С. В.</i> ЕМ-технології в органічному землеробстві: особливості та переваги.....	231
<i>Шукалович В.Ф.</i> Регуляторне забезпечення вертикальної інтеграції для розвитку органічного виробництва	237

<i>Якобчук В. П., Пугачова Н. С.</i> Удосконалення економічного механізму органічного виробництва в контексті аграрної безпеки держави.....	241
<i>Бугайчук В. В., Бугайчук О. В.</i> Інноваційна складова виробничого потенціалу в основі розвитку органічного виробництва.....	246
<i>Грabcук І. Ф., Бугайчук В. В.</i> Еколого-економічний розвиток кормовиробництва.....	250
<i>Шакель Т. П., Скалабан Е. А.</i> Рынок органического молока: зарубежный опыт и перспективы развития в республике Беларусь	254
<i>Теребух М. І.</i> Органічне землеробство як ознака сталості землекористування в Україні.....	259
<i>Тіхонова Н. О.</i> Особливості ринку органічних овочів	264
<i>Тищенко С. В., Булуй О. Г.</i> Продовольча безпека як запорука національної безпеки держави.....	267
<i>Дуброва Н. П.</i> Роль ціннісних орієнтацій людини у розвитку органічного сільського господарства	270
<i>Орлова В. М.</i> Маркетингові аспекти дослідження щодо екологічно безпечної продукції	275
<i>Ткачук Г. Ю.</i> Формування продовольчої безпеки за рахунок органічного виробництва	279
<i>Усюк Л. В.</i> Органічне виробництво як екологічний напрям сталого розвитку.....	282
<i>Федулова І. В.</i> Продовольча доступність: види і методи оцінки.....	286

<i>Чайкін О. В.</i> Інформаційна акція впливу із просування екологічно сертифікованої продукції на ринок	291
<i>Чудовська В. А.</i> Світовий досвід державної підтримки органічного сільського господарства	296
<i>Пархуць М. Р.</i> Розвиток вітчизняного ринку органічної продукції	299
<i>Шкуратов О. І.</i> Еколого-економічна оцінка земель у процесі організації органічного сільського господарства.....	301
<i>Савчук В. А.</i> Передумови формування ефективного маркетингового управління виробництвом органічної агропродовольчої продукції	305
<i>Шлапак М. А.</i> Асоціаційне використання техніки в органічному землеробстві.....	309
<i>Шувар Б. І.</i> Оцінка чинників формування стратегії органічного виробництва в контексті викликів євроінтеграції.....	313
<i>Пічкур Н. В.</i> Інституційні засади збалансованого (сталого) розвитку територій.....	317
<i>Савич А. В.</i> Формування економічного механізму екологізації в сільськогосподарському виробництві	321
<i>Баран Р., Баран Л.</i> Правові й економічні аспекти порівняльних оцінок авіаційного з наземним способами обробки культур національного сільськогосподарського виробництва у ринкових умовах.....	323
<i>Якимчук Т. В.</i> Забезпечення продовольчої безпеки та виробництво органічних продуктів.....	331

<i>Яворська А. В.</i> Природно-ресурсний потенціал як основа розвитку органічного виробництва	333
<i>Яценко О. М. Овчаренко А. С.</i> Перспективи формування ринку органічної продовольчої продукції України в умовах глобалізації економіки	337
<i>Матвійчук Б. В., Пивовар П. В.</i> Еколого-економічні ризики ведення органічного землеробства на поліссі.....	342
<i>Музыка А. А., Шейграцова Л. Н., Шматко Н. Н., Кирикович С. А., Москалев А. А., Тимошенко М. В.</i> Основы производства продукции органического животноводства	348
<i>Надаринская М. А., Голушко О. Г., Козинец А. И., Козинец Т. Г.</i> Гидролизат свекловичного жома и солодовых ростков в кормлении дойных коров.....	351
<i>Katarzyna Nowak, Antonina Kalinichenko</i> Przewidywania rozwojowe w rolnictwie Polskim	356
<i>Кобець А. С., Харитонов М. М., Грицан Ю.І., Катан Л. І.</i> Розвиток і впровадження еколого-адаптивних систем ведення сільського господарства в Дніпропетровській області.....	359
<i>Аскерова А. Н., Фаталиев Х. К.</i> Применение буйволятины в производстве продукции функционального направления	367
<i>Алиева Г. С., Фаталиев Х. К.</i> Исследование производства биовина в Азербайджане	370
<i>Фаталиев Х. К., Мамедова А. Р.</i> Усовершенствование технологии приготовления крепких вин.....	374
<i>Бакалова А. В., Дереча О. А.</i> Ефективність застосування модернізованого обприскувача ОП-2000 для захисту смородини чорної від шкідливих організмів агроценозу	377

<i>Матвійчук Н. Г., Тимощук О. А.</i> Оцінка викидів парникових газів за різних систем удобрення картоплі у зоні Полісся України.....	380
<i>Мельник Г. Г., Грабовська Т. О., Кравченко А.</i> Добір перспективних сортів пшениці озимої для органічного вирощування у Лісостепу України.....	388
<i>Божко Н. В.</i> Використання натуральних антиоксидантів у виробництві ковбас.....	390
<i>Вінічук М. М., Мандро Ю. Н.</i> Особливості міграції ¹³⁷ Cs в системі лісовий ґрунт-рослина після внесення калійного добрива та деревного попелу.....	394
<i>Можарівська І. А.</i> Оцінка продуктивності сіди багаторічної залежно від застосування регулятора росту.....	399
<i>Петрушко А. С., Ходосовский Д. Н., Рудаковская И. И., Хоченков А. А., Шацкая А. Н., Безмен В. А., Беззубов В. И., Слинко О. М.</i> Гематологические и биохимические показатели крови свиней при различных условиях содержания	401
<i>Ратошнюк В. І.</i> Особливості вирощування бобових культур при використанні їх в біологічному землеробстві.....	406
<i>Мартинюк Н. І.</i> Продуктивність вівса та пелюшки залежно від системи основного обробітку ґрунту за моновидового та змішаного посіву	411
<i>Кочурко В. И., Абарова Е. Э., Зуев В. Н.</i> К вопросу о структуре и содержании учебных изданий в области органического сельского хозяйства.....	413
<i>Божко Н. В., Тищенко В. І.</i> Характер харчування та розвиток цьоголіток коропа різного породного походження.....	417
<i>Бородай В. В., Данілкова Т. В., Колтунов В. А.</i> Удосконалення технології вирощування Solanum Tuberosum L за використання мікробіологічних препаратів	422

<i>Журавель С. С.</i> Особливості формування видового складу суходільних луків Полісся.....	427
<i>Вигера С. М.</i> Концепція розвитку трофології – перспективного напрямку в системі наук про життя	429
<i>Никитюк Ю. А.</i> Особливості організації органічного виробництва та переробки лікарської рослинної сировини	435
<i>Колісник О. М.</i> Стійкість самозапильних ліній кукурудзи на стійкість до <i>Ustilago zeae</i> (Beckm) Unger)	437
<i>Довбиш Л. Л., Кравчук М. М., Кропивницький Р. Б., Кравчук Т. В.</i> Зміна запасів гумусу і вмісту лужногідролізованого азоту в умовах переходу до органічного виробництва	442
<i>Пузік В. К., Волощенко В. В., Криштон Є. А.</i> Аналіз можливостей підвищення екологічної безпеки сільськогосподарської сировини та продукції	446
<i>Пелехатий В. М., Пелехата Н. П.</i> Використання органічних субстратів при вирощуванні в маточнику відсадків універсальної підщепи зерняткових УУПРОЗ-6	450
<i>Герасько Т. В.</i> Захист персику за органічної технології вирощування у Степу України	453
<i>Паламарчук В. Д., Гуць В. О.</i> Вплив розмірів насіння на продуктивність гібридів кукурудзи.....	457
<i>Дереча О. А., Грицюк Н. В.</i> Біологічні основи комплексної системи захисту пшениці озимої від шкідливих організмів агроценозу у Поліссі України	459
<i>Дубовий В. І., Ткалич В. В., Дубова І. В., Стежко О. В., Табакаєва М. Г., Лукомський О. М.</i> Особливості виробництва органічної овочевої продукції в закритому ґрунті	463

<i>Кальчук Л. А.</i> Розведення, утримання та годівля сільськогосподарської птиці в органічному виробництві.....	470
<i>Квітко Г. П., Страшевська К. В.</i> Процеси росту, розвитку та формування урожаю чини посівної залежно від норм висіву та удобрення в умовах Лісостепу Правобережного.....	478
<i>Ключевич М. М.</i> Особливості захисту тритикале та споріднених із пшеницею видів проти мікозів в умовах органічного виробництва	482
<i>Кривий М. М., Лісогурська О. В., Лісогурська Д. В., Фурман С. В.</i> Вплив первинної обробки меду на його якість	486
<i>Соляник В. В., С. В. Соляник</i> Комплексная качественная характеристика продукции животноводства	491
<i>Фотін О. В., Линок Л. Е., Максименко Н. О.</i> Визначення чутливості мікрофлори в свинарських господарствах Сумської області, до антибактеріальних препаратів.....	497
<i>Лісовий М. М., Вигера С. М., Сильчук О. І.</i> Захист рослин при органічному виробництві фітопродукції.....	498
<i>Мінькова О. Г., Сакало В. М., Калініченко А. В.</i> Проблеми позиціювання органічного виробництва у системі екологічності аграрних підприємств.....	503
<i>Науменко М. Д., Михалевич О. Ф., Панасюк І. А.</i> Вплив фонів добрив, мікробіологічних препаратів і сидератів на урожайність сільськогосподарських культур в органічному землеробстві Західного Полісся	509
<i>Небилиця М. С., Ващенко О. В.</i> Особливості виробництва органічної продукції свинарства	514
<i>Непран І. В.</i> Основні принципи органічного землеробства та впровадження їх в Харківській області.....	519

<i>Окрушко С. Є.</i> Обґрунтування переходу до органічного землеробства у Вінницькій області.....	523
<i>Якубенко І. В.</i> Альтернатива технологія захисту шкілки садового матеріалу хмелю	527
<i>Пасацька В. С.</i> Формування шкідливої ентомофауни в посівах пшениці озимої за технологій органічного виробництва продукції у Північному Лісостепу України.....	530
<i>Петров Р. В.</i> Контроль безпечності ставкової риби.....	532
<i>Шевчук М. Й., Ковальчук Н. С., Колесник Т. М.</i> Мікробіологічні препарати як фактор прискорення біотичного колообігу при застосуванні ферментованих органічних добрив	536
<i>Бабич О. А., Бабич А. Г., Кадира І. В.</i> Вибір ділянок під нові хмелеплантації з врахуванням їх нематологічного стану при органічному виробництві	541
<i>Бабич О. А., Бабич А. Г.</i> Способи оздоровлення посадкового матеріалу хмелю від комплексу фітонематод при органічному виробництві	543
<i>Моклячук Л. І., Плаксюк Л. Б.</i> Стратегічні шляхи переходу до органічного землеробства в Україні	545
<i>Полицук В. О.</i> Ефективність мікродобрив в короткоротаційній сівозміні за умов органічної технології вирощування сільськогосподарських культур.....	548
<i>Пузняк О. М.</i> Вплив довготривалого застосування у сівозмінах мінеральної та органо-мінеральної систем удобрення на вміст рухомих форм мікроелементів у ґрунті та рівень надходження в сільськогосподарську продукцію	550

<i>Пулю В. Л.</i> Проблеми органічного кормовиробництва як основи якісної тваринницької продукції	555
<i>Савчук О. І., Гуреля В. В., Кошицька Н. О., Іваненко Л. А.</i> Концентрація важких металів у рослинницькій продукції за органічного виробництва	560
<i>Квітко Г. П., Сауляк О. М.</i> Формування урожаю насіння сочевиці харчової в умовах Лісостепу Правобережного	564
<i>Скоркіна Т. О.</i> Впровадження елементів біологізації в умовах короткоротаційної сівозміни Полісся України	568
<i>Соболева О. М., Кондратенко Е. П., Егорова И. В.</i> Екологічні способи збільшення вмісту вітамінів групи в нативного зерна пшениці	571
<i>Дронов А. В., Бельченко С. А., Кундик С. М.</i> Создание совместных посевов сорго сахарного с зернобобовыми культурами в условиях Нечерноземья России	574
<i>Стефановська Т. Р., Чумак П. Я.</i> Перспективи використання ентомопатогенних нематод для біологічного контролю шкідників, що мешкають у ґрунті при органічному виробництві продукції	577
<i>Стецюк О. П., Кириченко Л. П.</i> Покривні культури на хмелеплантації	580
<i>Тараріко М. Ю.</i> Економічна та еколого-енергетична оцінка застосування традиційних і альтернативних органічних добрив в Центральному Поліссі	582
<i>Ласло О. О.</i> Біовідновлення еродованих ґрунтів Полтавської області у системі органічного землеробства	589
<i>Бальников А. А.</i> Межпородное скрещивание – резерв использования гетерозиса в промышленном свиноводстве	594

<i>Бобер А. В.</i> Вплив систем землеробства та основного обробітку ґрунту на якість зерна ячменю ярого	597
<i>Квітко Г. П., Михальчук Д. П.</i> Нут – перспективна культура для виробництва органічної продовольчої продукції в умовах Правобережного Лісостепу.....	601
<i>Щербина С. В.</i> Нормативно-правовий механізм державного регулювання виробництва та обігу органічних продуктів харчування	604
<i>Левченко В. Б.</i> Кільцева гниль бульб картоплі та заходи щодо обмеження її розвитку в умовах Полісся України	615
<i>Поліщук М. І., Паламарчук В. Д., Паламарчук О. Д.</i> Особливості застосування бактерального препарату «Біомаг» при вирощуванні кукурудзи на зерно	621
<i>Тищенко В. І.</i> Динаміка природної кормової бази вирощувальних ставків протягом вегетаційного періоду.....	625
<i>Яковенко О. П.</i> Вплив систем основного обробітку ґрунту та варіантів удобрення на продуктивність культур сівозміни.....	629

Наукове видання

**ОРГАНІЧНЕ ВИРОБНИЦТВО
І ПРОДОВОЛЬЧА БЕЗПЕКА**

**Матеріали III Міжнародної
науково-практичної конференції
(м. Житомир 23 квітня 2015 р.)**

Редактор: Скидан О. В.
Технічна редакція: Савич А. В.
Комп'ютерна верстка: Савич А. В.
Обкладинка: Булуй О. Г.

За додатковою інформацією
та з питань придбання книги звертатись за адресою:
Житомирський національний агроекологічний університет,
Старий бульвар, 7, м. Житомир, 10008

Підписано до друку 08.04.2015. Формат 60×84/16.
Гарнітура Times New Roman.
Умов. друк. арк. 37,67. Наклад 150. Зам № 457.

Віддруковано з готових оригінал-макетів у ЖККГВ «Полісся»
10008, м. Житомир, вул. Шевченка, 18а.

*Свідоцтво про внесення до Державного реєстру
Серія ЖТ № 5 від 26.02.2004 року.*